

ВІДГУК

**офіційного опонента, доктора педагогічних наук, професора
Єременко Ольги Володимирівни на дисертаційну роботу**

ГАО МІН

**«Формування вокально-виконавського досвіду майбутніх учителів
музичного мистецтва у процесі міждисциплінарного навчання»,**

поданої на здобуття наукового ступеня вищої освіти доктора філософії

у галузі знань 01 Освіта за спеціальністю

014 Середня освіта (Музичне мистецтво)

1. Актуальність теми дисертації

Своєчасність обраної теми зумовлюється вимогами сучасного життя до освітніх процесів, спрямованих на актуалізацію проблеми фахового становлення особистості, набуття досвіду професійної успішності. Вагоме значення у реалізації таких модернізаційних завдань відіграють зміни, зорієнтовані на підготовку фахівців, котрі володіють динамічною системою глибоких фундаментальних та спеціальних знань, умінь, навичок, оригінальних способів мислення, особистісними поглядами, цінностями, здатністю успішно соціалізуватися та здійснювати продуктивну діяльність. Означене зумовлює необхідність дослідження цілого комплексу питань, які стосуються підготовки вчителів в освітній галузі сьогодення.

У дисертації Гао Мін проблему фахової підготовки майбутніх учителів музичного мистецтва слушно пропонується вирішувати під час формування їх вокально-виконавського досвіду у процесі міждисциплінарного навчання, що супроводжується як усвідомленою цілеспрямованістю щодо підвищення рівня власного вокального виконавства, так і створенням особистісної картини процесу фахового навчання у цілому. Це уможливорює розуміння вокально-виконавського досвіду в якості результату творчої активності, виявленої студентом на власному професійно-освітньому шляху, який дозволяє удосконалювати не тільки фахові уміння вокального виконавства, але й

розвинути власні музично-творчі можливості. Проте успішність даного процесу потребує розроблення та обґрунтування теоретико-методологічного й методичного забезпечення формування вокально-виконавського досвіду майбутніх фахівців у процесі міждисциплінарного навчання. Вагомість наукового доробку у сфері обраної тематики сприяє її всебічному вивченню в сучасних умовах розвитку мистецької освіти.

Отже, соціально-педагогічна значущість означеної теми, наявність низки суперечностей та нез'ясованих раніше завдань у теорії та практиці фахової підготовки зумовлюють актуальність дисертації Гао Мін «Формування вокально-виконавського досвіду майбутніх учителів музичного мистецтва у процесі міждисциплінарного навчання». Той факт, що дисертаційне дослідження виконано відповідно до плану наукових досліджень кафедри теорії та методики музичної освіти, хорового співу і диригування Національного педагогічного університету імені М. П. Драгоманова й складає частину наукового напрямку «Вдосконалення музично-естетичного навчання учнівської молоді у різних ланках мистецької освіти» також свідчить на користь нагальності та потрібності даної проблематики.

2. Ступінь обґрунтованості наукових понять, висновків і рекомендацій.

Аргументованість та переконливість сформульованих в ході з'ясування завдань дослідження наукових позицій, узагальнень і рекомендаційних висновків, підтверджуються якісними результатами проведеної Гао Мін пошукової роботи і не викликають заперечень. Їх вірогідність та достовірність забезпечуються глибоким теоретико-методологічним обґрунтуванням вихідних позицій дослідницької праці; ретельним аналізом наукових джерел у філософському, соціологічному, психолого-педагогічному, музикознавчому аспектах; всебічним аналізом та доцільним використанням комплексу взаємопов'язаних методів, адекватних об'єкту, предмету, меті та завданням дослідження, що включають як теоретичні підходи, так й емпіричні та статистичні аспекти отримання обґрунтованих результатів; достовірно

проведеною дослідно-експериментальною роботою; результатами кількісної та якісної експериментальної перевірки розробленої методики на основі створеної методичної моделі; позитивними наслідками впровадження в освітній процес поетапної методики формування вокально-виконавського досвіду студентів факультетів мистецтв у процесі міждисциплінарного навчання.

Отже, успішне розгортання дослідницького пошуку відбувається від обґрунтування дисертантом теоретико-методологічних основ дослідження, визначення змістової сутності категоріально-поняттєвої його основи до розробки та перевірки ефективності поетапної методики формування вокально-виконавського досвіду майбутніх учителів музики в процесі міждисциплінарного навчання.

У дисертації Гао Мін поставлено за мету розробити, теоретично обґрунтувати й експериментально перевірити методику формування вокально-виконавського досвіду майбутнього вчителя музичного мистецтва в процесі міждисциплінарного навчання. Доцільним є той факт, що реалізація мети задля вирішення існуючих в теорії та практиці підготовки вчителів музичного мистецтва ряду протиріч, які дисертант визначає в роботі, відбувається на основі: виявлення сучасного стану розробки проблеми формування вокально-виконавського досвіду майбутніх учителів музичного мистецтва в процесі міждисциплінарного навчання; визначення наукових підходів та структурних компонентів досліджуваного явища; розробки принципів положень, функцій, методичної моделі та методики формування вокально-виконавського досвіду студентів у процесі міждисциплінарного навчання; характеристики критеріїв, показників та рівнів сформованості обраного феномену; експериментальної перевірки ефективності методики формування вокально-виконавського досвіду майбутніх учителів музичного мистецтва в процесі міждисциплінарного навчання у контексті створеної методичної моделі.

Крім того, високий ступінь обґрунтованості й достовірності результатів дослідження забезпечило використання автором влучно підібраного комплексу взаємопов'язаних методів. З-поміж них: теоретичні (аналіз наукових джерел, синтез, порівняння, систематизація; конкретизація, узагальнення відомостей із наукових джерел стосовно обраної проблеми з метою визначення сутності базових понять дослідження, визначення змісту, структури, критеріїв і показників сформованості досліджуваного феномену).

Теоретично і практично корисними та оригінальними є емпіричні методи: діагностувальні (опитування, бесіди, спостереження), педагогічний експеримент, які використовувалися з метою відстеження динаміки, перевірки та емпіричного підтвердження теоретичних положень дослідження щодо розробки та впровадження авторської методики шляхом зіставлення їх з експериментальними результатами. Ефективним є метод моделювання, що забезпечив створення методики формування вокально-виконавського досвіду майбутніх фахівців у процесі міждисциплінарного навчання. У зазначеному контексті достовірність й ефективність результатів педагогічного експерименту вдало забезпечується під час використання статистичних методів дослідження.

Грунтовність та достовірність викладу тексту дисертації зумовлюється всебічним, аргументованим аналізом відповідної джерельної бази. Опрацювання й критичний аналіз теоретичного матеріалу, проведені емпіричні дослідження, власний досвід мистецької діяльності склали основу запропонованої автором оригінальної методики формування вокально-виконавського досвіду майбутніх учителів музичного мистецтва у процесі міждисциплінарного навчання.

Дисертаційна робота відзначається логічним викладом наукових результатів, структурною вираженістю та чіткістю, узгодженістю поставлених завдань і сформульованих висновків. Проведений аналіз достатньої кількості наукових першоджерел свідчить про деталізоване та ґрунтовне розроблення дисертантом досліджуваної проблеми, що

розглядається та вирішується у відповідності до обраної тематики. Вважаємо за доцільне конкретно проаналізувати та оцінити теоретичні та методичні положення представленого до захисту кваліфікаційного дослідження.

Так, науковою привабливістю відзначаються матеріали першого розділу дисертації «Науково-теоретичні основи формування вокально-виконавського досвіду майбутніх учителів музичного мистецтва у процесі фахового навчання», які отримані дисертантом завдяки зосередженню його уваги на аналізі сутності основних дефініцій дослідження («досвід особистості», «вокально-виконавський досвід», «вокально-виконавський досвід майбутніх учителів музичного мистецтва»). Гао Мін реалізує дослідницькі завдання на основі вивчення історико-ретроспективного аспекту дефініції «досвід особистості», що дозволило визначити її як специфічний результат засвоєння вчителем основних надбань у галузі філософської, психолого-педагогічної науки минулого і сучасності, власних здобутків, що втілюється у комплексі засвоєних знань, умінь і навичок, котрий вона набуває в результаті впровадження різноманітних видів діяльності з урахуванням усвідомлених результатів власної чуттєвої, мисленнєвої активності. Автор влучно розкриває «досвід особистості» у взаємозв'язку філософських, психологічних, педагогічних, музично-педагогічних аспектів, що дає змогу вокально-виконавський досвід студентів тлумачити як відображення особистістю студента результатів складного процесуально-інтегрованого динамічного освітнього шляху фахового навчання загалом і вокальної підготовки зокрема, втілених і реалізованих безпосередньо під час вокально-виконавської діяльності.

У дисертації доведено, що контекст формування вокально-виконавського досвіду передбачає розуміння складного процесуально-інтегрованого динамічного освітнього шляху фахового навчання як історію особистісного становлення й розвитку студента-фахівця-музиканта, який залучає вокальне виконавство майже у всі види фахової діяльності. Автору вдалося обґрунтувати специфічні особливості вокально виконавського

досвіду майбутніх учителів музики, серед яких: перспективна спрямованість не тільки на практичний результат вокально-виконавської діяльності, а також орієнтація на його покращення, на досягнення більш високої якості вокального виконавства; констеляція музичного сприймання, художньо-естетичного переживання під час втілення творчого задуму авторів вокального твору; здатність особистості до детального рефлексивного аналізу успіхів і невдач власної вокально-виконавської діяльності, виконавських надбань інших вокалістів, а також науково-педагогічного доробку в цій галузі.

Таке бачення Гао Мін означеної проблеми дає можливість констатувати, що набуття досвіду вокального виконавства може відбуватись у трьох площинах, а саме: власної вокально-виконавської діяльності; опосередкованого осмислення й оцінювання результатів вокально-виконавської діяльності; дослідження наукових напрацювань у галузі вокальної педагогіки та виконавства. Вдало сформульовано авторське уточнення вокально-виконавського досвіду майбутнього вчителя музичного мистецтва, який являє собою складний інтегрований багаж суб'єктивно-особистісних уявлень студента про результати вирішення проблемних ситуацій вокально-виконавської діяльності, що включає як уявлення про порівняльну динаміку власних інтелектуально-творчих, фахових характеристик, так і уявлення про порівняльну динаміку якості вокального виконавства на різних етапах навчального процесу.

Грунтовно здійснений методологічний аналіз проблеми вокально-виконавського досвіду надав можливість Гао Мін визначити основні підходи, а саме: системно-аксіологічний, компетентнісно-смісловий, консолідаційний, конструктивний і праксеологічно-творчий. Автором узагальнено, що комплексне застосування означених підходів створює підґрунтя як для подальшого визначення складових досліджуваного феномену, так і для проєктування методичної моделі його формування, спрямованої на максимально результативні методичні заходи в умовах актуально функціонуючого навчального процесу.

Цілісність дослідницького пошуку досягається завдяки реалізації низки розроблених дисертантом принципів, педагогічних умов, основних функцій, структури, критеріїв і показників означеного феномену, методичних засобів формування вокально-виконавського досвіду майбутніх фахівців у контексті міждисциплінарного навчання, що складають методичну модель та презентуються у другому розділі «Теоретико-методичний аналіз вокально-виконавського досвіду майбутніх учителів музичного мистецтва».

Продуктивність формування досліджуваного феномену досягається запровадженням комплексу принципів, а саме: спрямованості фахового навчання на траєкторію особистісного розвитку, рефлексивності, творчої взаємодії студентів факультетів мистецтв з викладачами. Структурне забезпечення обраного феномену досягається завдяки взаємодії пізнавально-технологічного, когнітивно-операційного, рефлексивно-регулятивного та діяльнісно-артистичного компонентів. Процесуальність формування вокально-виконавського досвіду обґрунтовується автором завдяки окресленню основних функцій, а саме: пізнавально-дидактичної, емоційно-гедоністичної, універсально-катарсичної, рефлексивно-корекційної. Автором вдало здійснено критеріальне оцінювання сформованості вокально-виконавського досвіду за: мірою мотиваційної спрямованості вчителя музичного мистецтва на набуття вокально-виконавського досвіду; ступенем сформованості вокально-виконавських знань, умінь та навичок студентів факультетів мистецтв; мірою здатності майбутніх учителів музичного мистецтва до усвідомлення творів вокально-хорового мистецтва; ступенем творчої спроможності на досягнення якісної вокально-виконавської діяльності.

Практично-цінним матеріалом є розроблений Гао Мін комплекс відповідних педагогічних умов, що в єдності з визначеними та аргументованими складовими методичної моделі забезпечили створення і реалізацію відповідної методики формування вокально-виконавського досвіду студентів у процесі міждисциплінарного навчання. Серед них: активізація

музично-творчого й педагогічного осмислення навчального досвіду; впровадження в навчальне середовище систематичної участі студентства у вокальних та вокально-хорових конкурсах, олімпіадах тощо; поєднання сучасних методів навчання з ефективним використанням мультимедійних навчальних засобів. Оригінальністю відзначаються розроблені та впроваджені методи формування вокально-виконавського досвіду майбутніх фахівців у процесі міждисциплінарного навчання, а саме: проблемно-пошукові, особистісної зацікавленості, активізації творчої уваги, оперування художніми образами та інші.

Отже, головним науково-методичним досягнення Гао Мін є обґрунтування структури та змісту методичної моделі формування вокально-виконавського досвіду студентів факультетів мистецтв у процесі міждисциплінарного навчання, яка охоплює описані вище складові і становить повний технологічний цикл.

Реалізація науково-дослідницького потенціалу автора віднайшла своє втілення, зокрема, у третьому розділі дисертації «Експериментальна перевірка ефективності методики формування вокально-виконавського досвіду майбутніх учителів музичного мистецтва». Принципову новизну теоретичних здобутків дисертаційної роботи визначає розроблений дослідником та докладно презентований діагностичний апарат з метою виокремлення рівнів сформованості означеного феномена (високий, досконалий, середній, початковий), а також перебіг і результат експериментальної перевірки ефективності розробленої методики. Наукової вартості набувають засоби наочного обґрунтування динаміки формування означеного конструкту та перевірки ефективності розробленої автором методики.

Грунтовний теоретичний аналіз обраної теми та якісно проведене емпіричне дослідження дали можливість Гао Мін запровадити методику формування вокально-виконавського досвіду майбутніх учителів музики у практику фахової підготовки в системі мистецької освіти, що відбулося згідно розробленої дисертантом методичної моделі у перебігу чотирьох етапів-

адаптивно-аналітичного, змістовно-оцінювального, усвідомлено-продуктивного, творчо-моделюючого.

Відтак, результати виконаного дисертаційного дослідження підтвердили практичну цінність запропонованої поетапної методики.

3. Наукова новизна результатів дослідження

Наукова новизна дослідження полягає в тому, що вперше : здійснено дослідження формування вокально-виконавського досвіду майбутнього вчителя музичного мистецтва в процесі міждисциплінарної діяльності; розкрито сутність поняття «вокально-виконавський досвід», сутність якого полягає у комплексному відображенні та консолідації особистістю студента результатів складного процесуально-інтегрованого динамічного освітнього шляху фахового навчання , надійності вокального виконавства, здатності до оцінювання, рефлексивного аналізу, засвоєння та накопичення результатів власної вокально-виконавської діяльності, що базується на спогадах про суб'єктивно важливі ситуації процесу вокального виконавства, які майбутній вчитель музичного мистецтва фіксує як персонально значущі, а також спроможності до врахування й коригування допущених помилок; у здатності до опосередкованого осмислення, аналізу, оцінювання, засвоєння та накопичення результатів власної вокально-виконавської діяльності, а також діяльності інших осіб. Обґрунтовано структуру вокально-виконавського досвіду майбутнього вчителя музичного мистецтва, що включає: пізнавально-технологічний, когнітивно-операційний, рефлексивно-регулятивний та діяльнісно-артистичний компоненти. Розроблено методику формування вокально-виконавського досвіду майбутнього вчителя музичного мистецтва у процесі міждисциплінарного навчання на засадах системно-аксіологічного, компетентнісно-сміслового, консолідаційного, праксеологічно-творчого, конструктивного підходів, в основу якої покладено окреслені педагогічні умиви. Визначено критерії та показники сформованості вокально-виконавського досвіду майбутнього вчителя музичного мистецтва в процесі міждисциплінарного навчання. Розроблено рівні сформованості вокально-

виконавського досвіду студентів факультетів мистецтв, яким надано кількісні та якісні характеристики.

Подальшого розвитку й конкретизації дістали теоретичні положення щодо фахового навчання студентів у закладах вищої освіти; методологічні підходи й відповідні до них загально-дидактичні та специфічні принципові положення формування в майбутнього вчителя музичного мистецтва вокально-виконавського досвіду в процесі міждисциплінарного навчання; методи й форми фахового навчання студентів факультетів мистецтв.

Практичне значення одержаних результатів полягає в розробленні методів формування вокально-виконавського досвіду, які можуть екстраполюватися в різні види фахової діяльності майбутніх учителів музичного мистецтва. Обґрунтовану та експериментально перевірену методику формування вокально-виконавського досвіду майбутніх учителів музичного мистецтва у фаховому навчанні можливо впроваджувати в освітній процес під час вивчення дисциплін «Методика музичної освіти», «Постановка голосу», «Теорія і методика вокального навчання», на заняттях із науково-педагогічної практики.

5. Повнота викладу матеріалу

Матеріали дисертації висвітлено в 7 авторських публікаціях, з яких: 3 статті у фахових провідних виданнях України, 1 стаття у міжнародному виданні, 3 роботи апробаційного характеру.

6. Оцінка змісту й оформлення дисертації

Оцінювання змісту дисертації дає можливість констатувати, що дисертаційна робота Гао Мін є цілісним, завершеним науковим дослідженням. За актуальністю, ступенем новизни, обґрунтованістю й достовірністю, науковою та практичною значущістю отриманих результатів, повнотою їх викладення в опублікованих дисертантом наукових працях, а також за оформленням, дисертація відповідає паспорту спеціальності 014

Середня освіта (Музичне мистецтво) й вимогам, які висуваються до дисертацій такого типу.

7. Дискусійні питання та зауваження щодо окремих положень дисертації

Загалом позитивно оцінюючи наукове і практичне значення отриманих дисертантом результатів, вважаємо за доцільне звернути увагу на окремі дискусійні аспекти та висловити зауваження.

1. Одним із значимих підходів до формування вокально – виконавського досвіду студентів факультетів мистецтв у процесі міждисциплінарного навчання виступає консолідаційний підхід. На нашу думку, бажано було б ширше розкрити його значення для формування означеного феномена у першому розділі дисертаційного дослідження.
2. У дисертаційному дослідженні розроблені основні принципові положення формування вокально-виконавського досвіду студентів факультетів мистецтв у процесі міждисциплінарного навчання. З цієї позиції, висновки набули б ще більшої конкретики, як би дисертант зазначив, яку роль відіграє принцип спрямованості фахового навчання на особистісну траєкторію розвитку студентів факультетів мистецтв.
3. На наш погляд, у другому розділі дисертації доцільно було б більш детально подати у викладі педагогічні умови, зокрема, умову поєднання сучасних методів музичного навчання з використанням мультимедійних засобів.
4. На констатувальному етапі дослідно-експериментальної роботи з формування вокально-виконавського досвіду студентів факультетів мистецтв у процесі міждисциплінарного навчання дисертантом була використана серія діагностичних завдань. Виникає питання, як саме завдяки методам тестування й використання творчих завдань була виміряна особистісна потреба у вокально-виконавському самовдосконаленні студентів факультетів мистецтв.

5. У ході дослідно-експериментальної роботи дисертантом проведена ретельна статистична обробка даних, яка унаочнена в таблицях та рисунках. Бажано було б деякі з них перенести у додатки.

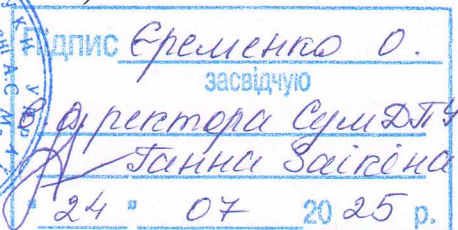
8. Загальний висновок

Дисертаційна робота Гао Мін «Формування вокально-виконавського досвіду майбутніх учителів музичного мистецтва у процесі міждисциплінарного навчання» є науковим дослідженням, виконаним автором на актуальну тему. Отримано нові науково обґрунтовані результати, що в сукупності вирішують важливе наукове завдання, яке полягає в теоретико-методологічному обґрунтуванні й експериментальній перевірці методики формування вокально-виконавського досвіду майбутніх фахівців у міждисциплінарній діяльності. У цілому вважаємо, що дослідження Гао Мін «Формування вокально-виконавського досвіду майбутніх учителів музичного мистецтва у процесі міждисциплінарного навчання» є завершеним самостійним і оригінальним дослідженням, яке за характером фактичного матеріалу, ступенем його якісного аналізу, рівнем новизни та значущості результатів відповідає «Порядку присудження доктора філософії та скасування рішення разової спеціалізованої вченої ради закладу вищої освіти, наукової установи про присудження ступеня доктора філософії», затвердженого Постановою Кабінету Міністрів України № 44 від 12 січня 2022 року, нормативним актам МОН України щодо дисертацій на здобуття наукового ступеня доктора філософії, що дає підстави для присудження Гао Мін ступеня доктора філософії з галузі знань 01 – Освіта/Педагогіка за спеціальністю 014 Середня освіта (Музичне мистецтво).

Офіційний опонент:

доктор педагогічних наук, професор,
професор кафедри музичного мистецтва

Сумського державного педагогічного університету
імені А.С. Макаренка

Ольга ЄРЕМЕНКО